

BIBLICUM ŚLĄSKIE

III EDYCJA

CYKL – EKLEZJOLOGIA I PNEUMATOLOGIA ŚW. PAWŁA

Wykład 36 – Nauka Św. Pawła o Kościele (cz. 3)

5. KOŚCIOŁY LOKALNE W ZASIĘGU KOŚCIOŁA POWSZECHNEGO

Posiadamy dwa teksty Pawłowe, w których Apostoł zwraca się do konkretnej społeczności chrześcijańskiej nazywając ją jednak Ciałem Chrystusa w sposób wyraźny lub pośredni. W 1 Kor 12, 27 Paweł kieruje do Koryntian następujące słowa: „Wy jesteście Ciałem Chrystusa”. W Ga 3, 29 również bezpośrednio zwraca się do Galatów: „Wy jesteście jedno w Chrystusie Jezusie”. Nie ulega wątpliwości, że Paweł ma na uwadze wiernych poszczególnych Kościołów. Niemniej koncepcja Ciała Chrystusowego nie pozwala na konkluzję, że każdy Kościół lokalny stanowi oddzielne Ciało Chrystusa. Dodatkowy argument dostarcza Rz 12,3: „My jesteśmy - jakkolwiek wielu - tylko jednym Ciałem Chrystusa”. Nawet gdyby Paweł przez zaimek osobowy „my” miał na uwadze tylko gminę w Rzymie, nie założoną przez siebie, to zalicza przecież siebie do tego Kościoła lokalnego, jakkolwiek nie należy do niego. Stąd prosty wniosek, że ów zaimek osobowy „my” obejmuje wszystkich wiernych innych Kościołów lokalnych. Wszelką wątpliwość rozwiewa 1 Kor 12,28-31. W w. 28 termin Kościół ma znaczenie powszechne, skoro w tym Kościele Bóg ustanowił najpierw apostołów itd. Nie przeszkodziło to wcale Pawłowi w tym, by w w. 27 zwrócić się bezpośrednio do Koryntian: „Wy zaś jesteście Ciałem Chrystusa...”. Wreszcie w 1 Kor 1,1n. Paweł pozdrawia najpierw Kościół Boży w Koryncie. Te pozdrowienia obejmują jednak wszystkich „którzy wzywają imienia Pana naszego Jezusa Chrystusa na każdym miejscu”. W imieniu tych wszystkich wiernych jak i we własnym Apostoł pozdrawia Kościół lokalny w Koryncie (por. 1 Kor 15, 9; Ga 1, 13; Flp 3, 6).

Z tych dociekań wynika, że Paweł zwracając się do jakiegokolwiek gminy w sposób bezpośredni nazywa ją Ciałem Chrystusa. Trzeba jednak zwrócić uwagę na sformułowania zarówno w 1 Kor 12,27 jak i w Ga 3,29. Paweł nie mówi, że Kościół lokalny w Koryncie czy w Galacji jest Ciałem Chrystusa, lecz że członkowie tej gminy stanowią Ciało Chrystusa: „Wy jesteście Ciałem Chrystusa” (1 Kor 12, 27). Na tej podstawie Paweł może również wiernych w Galacji zaliczyć do członków Ciała Chrystusa.

Wydaje się, że w dotychczasowych eklezjologiach św. Pawła przeoczono te delikatne cieniowania Apostoła, które przeprowadza on w swoich sformułowaniach. Ścisłe mówiąc nie dany Kościół lokalny jest Ciałem

Chrystusa, lecz jego wierni. A więc teza o Pawłowej wizji lokalnych Kościołów nie ma silnych podstaw. Paweł respektuje Kościoły lokalne, przywiązuje do nich wagę, chwali je lub gani, ale widzi je w ramach jedyne Kościoła powszechnego.

Podsumowanie

U podstaw eklezjologii św. Pawła stoi jego teza o powszechności zbawienia znoszącej wszelkie różnice, tak iż wszyscy stanowią jedno w Chrystusie Jezusie. W eklezjalnym Ciele Chrystusa następuje też pełna realizacja obietnicy danej ongiś Izraelowi. Dla określenia eklezjalnego Ciała Chrystusa Paweł posługuje się specyficzną terminologią: „Członki Chrystusa” (1 Kor 6,15); „jedno Ciało” (1 Kor 10,17; 12,13); „jeden Duch” (1 Kor 6,15n w sensie bliższego określenia „jednego Ciała”); „Ciało Chrystusa” (1 Kor 12,27); „jedno Ciało... w Chrystusie” (Rz 12, 5). Tylko raz Paweł używa zwrotu „Ciało Chrystusa” znaczy on tyle co „jedno Ciało w Chrystusie” (Rz 12, 6).

W sumie pojęciu „ciało” przyświeca zawsze idea jedności, pokazana zwłaszcza na przykładzie jedności organizmu ludzkiego i semickiej koncepcji o korporatywnej jednostce - osoby. W oparciu o tę koncepcję Paweł zbudował także słynną antytezę Adam-Chrystus (Rz 5,12-21 i 1 Kor 14, 45-47). Ciało Chrystusa oznacza organiczną więź pomiędzy wiernymi dzięki Duchowi, który jednoczy ich z Chrystusem i w Chrystusie. Chrystus zaś to ukrzyżowany i wywyższony *Kyrios* w jednej osobie. Ciało Chrystusa oznacza więc organizm, spójnię wiernych w Kościele z osobą wywyższonego Pana za pośrednictwem Ducha, który łącząc rozdziela wiernym różnorakie dary i charyzmaty.

Członkiem Ciała Chrystusa staje się wierny poprzez chrzest. Chrzest nie stwarza Ciała Chrystusa, ani nie jest przyczyną jego jedności. Podstawą Ciała Chrystusa jest śmierć i zmartwychwstanie Jezusa. Ciało Chrystusa istnieje więc przed chrztem. Poprzez chrzest dokonuje się włączenie wiernych, jakby formalne, do Kościoła. Inna rzecz, że chrzest jako współumieranie i współzmartwychwstanie wiernych z Chrystusem, przyczynia się do wzrostu Ciała Chrystusa, uzdalnia do pełniejszego współudziału w misterium paschalnym. Skoro nowe życie Pana jest skierowane do Boga, chrzest i eklezjalna unia wiernych posiada ten sam charakter. Ciało Chrystusa w swoim ostatecznym wydzwiku egzystencjalno-zbawczym jest więc teofinalistyczne. Kościół nie tylko skierowany jest do Boga (*ad Deum*) lecz także pochodzi od Boga (*ex Deo*). Podobnie jak Chrystus jako Syn Boży pochodzi od Boga, wszelkie funkcje i charyzmaty na czele z urzędem apostołskim są od Boga.

Charyzmaty posiadają charakter społeczny. Ich wielorakość świadczy o mocy i bogactwie zawartej w pełni Pana, który objął władzę nad całym kosmosem i nad

Kościółem. Charyzmaty stoją więc w służbie dla swojego Pana. Można więc twierdzić, że Paweł wywodzi o charyzmatach podporządkowuje eklezjologii, a eklezjologię uzależnia od soteriologicznej i penumatycznej chrystologii.

W ramach tej chrystologii Paweł widzi swoją działalność jako służbę Chrystusowi poprzez głoszenie Ewangelii wszystkim narodom. W ewangelizacji biorą udział również jego współpracownicy i wierni. Nikt nie jest zwolniony od pracy w Ciele Chrystusa i od pracy nad Ciałem Chrystusa.

Eklezjalne „Ciało Chrystusa” jest dla Pawła pojęciem zbiorowym, obejmującym wszystkich jego członków. Nawet gdy Paweł zwraca się w sposób bezpośredni do wiernych określonej gminy, myśli o Kościele powszechnym. Kościół lokalny nie może bowiem stanowić odrębnego Ciała Chrystusa. Paweł respektuje Kościoły lokalne, lecz jedynie o powszechnym Kościele myśli jako o Ciele Chrystusa.

II. LIST DO EFEZJAN

List do Efezjan najprawdopodobniej jest listem papawowym. Eklezjologia zajmuje w nim nadrzędne miejsce. Nie jest ostatecznie ważne kto jest autorem danego listu. Istotne jest w jakiej pozostaje zależności od doktryny Pawłowej. W sprawie Ef należy najpierw wykazać tę zależność, by później móc ocenić, co w Ef jest nowe w stosunku do eklezjologii św. Pawła.

1. WSPÓLNE MOMENTY LISTU DO EFEZJAN Z EKLEZJOLOGIĄ ŚW. PAWŁA

a. Charakter teocentryczny

W Ef zaznacza się najpierw teocentryczny charakter eklezjologii tego listu. Kościół jest społecznością Bożą. Paweł podkreśla zarówno temat *ex Deo* jak i temat *ad Deum* w stosunku do Kościoła. W Ef te momenty przeplatają się zwłaszcza we wstępnej eulogii do tego pisma (1, 3-14). Każdy stych tego hymnu na cześć Boga mówi o błogosławieństwie Bożym (stąd eulogia), udzielanego wiernym, konkretyzując je. Błogosławieństwo Boże objawia się w odwiecznym wybraństwie wiernych (por. 2, 4.7), w objawieniu Bożym (por. 3, 3.5) i w decyzji Bożej woli ustanowienia wiernych spadkobiercami łask Bożych. Kościół jest dziełem Boga (2,10.15; por. 3,10). Odwieczny plan zbawczy Boga (3,2.9), Jego mądrość (1,8; 3,10) i Jego „pełnia” (3,19) są podstawą darów Bożych dla Kościoła (2,8; 3, 2.7.8; por. 4.7).

b. Charakter pneumatyczny

Ef podkreśla również działanie Ducha w Kościele, który jako moc wychodząca od Boga (1, 3.13n, 17; 3, 5.16; 4, 23.30, 5, 18; 6, 17) gwarantuje Kościołowi jedność (2, 22; 4, 3.4).

c. Kościół „Ciałem Chrystusa”

W Ef występują również terminy: „Ciało Chrystusa” względnie „Ciało w Chrystusie” łącznie z implikacjami chrystologicznymi spotykanymi u Pawła (1, 23; 4,4.12.16; 5,23.30).

d. Element współumierania i zmartwychwstania z Chrystusem

Może w nieco inny sposób niż Paweł Ef rozwija koncepcję o współumieraniu i zmartwychwstaniu razem z Chrystusem, gdy wiąże ją z myślą soteriologiczną o Chrystusie jako modelu wzorczym (por. 5, 2.25-28.29), Pawła zaś przedstawia jako archetyp apostoła (3,1), który przez swoje cierpienia świadczy o cierpieniach Chrystusa (por. 1 P 5,1). Bóg wskrzesił z martwych Chrystusa poniżonego i postawił po swojej prawicy (1, 20). W podobny sposób „Bóg wskrzesi wiernych do nowego życia, aby mogli zająć miejsce przy Chrystusie wywyższonym w chwale (2,5n).

e. Rola chrztu

Dla Pawła chrzest stanowił realną integrację wiernych w eklezjalne Ciało Chrystusa. Podobną rolę odgrywa chrzest w Ef, z tym że autor tego listu posługuje się nieco inną terminologią i akcent z aktu integracji przesuwają, bardziej na fakt Ciała Chrystusowego, którego członkami stają się wierni poprzez chrzest (por. 4, 5.16.22-25; 5,4.25.26.30).

f. Charyzmaty

Pomiędzy Ef i Pawłową doktryną o charyzmatach istnieje również wiele zbieżności. Ef traktuje je podobnie jak Paweł, jako społeczne dary, dane Kościołowi przez wywyższonego Pana (4,11). Ef nadto wzbogaca Pawłową listę darów (znanych z 1 Kor 12 i Rz 12) o nowe.

g. Bóg ostatecznym celem wiernych

Eklezjologia Pawła jest teofinalistyczna. Ten charakter podkreśla może jeszcze wyraźniej Ef. Bóg przeznaczył wiernych w swoich odwiecznych planach do dziedzictwa jako synów przez Jezusa Chrystusa „ku uwielbieniu Jego

chwalebnej łaski" (1, 5n). Pełnia Boża jest ostatecznym celem wiernych. Bóg który stoi u podstaw naszego zbawienia, jest równocześnie jego ostatecznym i jedynym celem (3,19). Bogu należy się cześć i chwała, w Jezusie Chrystusie i w Kościele od wszystkich pokoleń (3,21). Za wszelkie dary Boże, dane Kościołowi przez Jezusa Chrystusa, należą się nieustanne dzięki składane w tymże imieniu (5, 20).

Z powyższego widać, że autor Ef korzystał w wielu zasadniczych wątkach z eklezjologii św. Pawła. Opierając się na Pawłowej koncepcji eklezjologicznej rozwijał własne myśli.

2. ROLA KOŚCIOŁA W LIŚCIE DO EFEZJAN

a. Sytuacja Kościoła

Ef mógł powstać około 90 r. po Chr. Jest to okres w którym chrześcijaństwo przeżywa pewien kryzys powstały pod wpływem religijnego synkretyzmu, indywidualizmu, spirytualizmu a zwłaszcza prądów gnostyckich, fenomenologicznie podchodzących do historii. Przeciw tym prądom występuje Ef może nie zawsze w sposób bezpośredni, niemniej autor listu pragnie wiernym uzmysłwić, na czym polega zbawienie Boże w swojej historycznej rzeczywistości, w której Kościół odgrywa nadrzędną rolę zbawczą. Stąd to autor wyraźnie zachęca do wytrwania (3,13), zdając sobie sprawę z niebezpieczeństw, które Kościołowi zagrażają ze strony nauczycieli oszustów, podstępem sprowadzających wiernych na bezdroża błędu (4,14). W takiej atmosferze zrozumiałe staje się także wyjątkowe podkreślenie jedności Kościoła (2,11-22; 4,3-6), a także to, że Kościół stał się centralnym tematem listu. U Pawła chrystologia stanowiła podstawę dla rozwinięcia myśli o Kościele. W Ef jest odwrotnie. Eklezjologia stała się inspiracją dla swoistej chrystologii listu. Można by ją nazwać chrystologią kosmiczną. W niej Kościół posiada swoje miejsce. Jako domena wywyższonego Pana rozpościera się pomiędzy „pełnią Boga" i kosmosem.

b. Uniwersalizm kosmiczny Kościoła

Jeśli u Pawła eklezjologia posiadała wyraźne cechy uniwersalistyczne, tzn. obejmowała wszystkie Kościoły i wszystkie członki eklezjalnego Ciała Chrystusa, to w Ef ta powszechność przeradza się w uniwersalizm kosmiczny. Trzeba jednak dodać, że autor Ef nie jest twórcą tej koncepcji. Jest ona starsza i po raz pierwszy została bardzo wyraźnie naszkicowana w hymnie chrystologicznym na cześć Chrystusa kosmokratora w Kol 1,15-18a. Jeśli autorem tego listu jest Paweł to właśnie on dodał do koncepcji kosmicznej o Ciele Chrystusa myśl eklezjologiczną. Do zwrotu: „On jest głową Ciała" Paweł

dołączył tzw. *genetivus epexegeticus* (dopełniacz dodatkowo wyjaśniający poprzedni dopełniacz: „to jest Kościoła”), (Kol 1,18a).

Nie możemy niestety pogłębić tematu zależności Ef od Kol. Dla ostatecznego wniosku ważne jest stwierdzenie, że autor Ef buduje swoją eklezjologię na fundamencie położonym przez Pawła.